

УДК 343.1

Марина Віталіївна ПАШКОВСЬКА,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем
превентивної діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);

Наталія Володимирівна КИСЛИЦЬКА,

курсант 3 курсу навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Сьогодення свідчить, що взаємодія поліції з громадою безумовно є основою демократичної поліцейської діяльності. Такий підхід дозволяє вирішувати багато проблем безпеки, з якими громадяни щоденно стикаються. Проте важливо пам'ятати, що взаємодія поліції з громадою це не одноразовий захід, а довгостроковий стратегічний підхід, який має реалізовуватись на постійній основі. Така взаємодія базується на повазі до прав людини, підзвітності та необхідності ефективних поліцейських дій у партнерстві з громадянами [1].

З метою запобігання та припинення адміністративних правопорушень і злочинів, а також для участі в охороні громадського порядку громадяни мають право створювати громадські об'єднання.

Правовою основою діяльності таких формувань є Конституція України, закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, рішення місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з питань охорони громадського порядку, боротьби із злочинністю і адміністративними правопорушеннями, а також положення (статuti) цих формувань [2].

Даним організаціям заборонено займатися діяльністю з метою одержання прибутку, а також виконувати завдання, що не визначені законом. Створення таких організацій здійснюється на добровільних засадах за місцем роботи, навчання або проживання громадян, на зборах (конференціях) громадян, куди запрошують представників правоохоронних органів. Діють у складі не менше 10 осіб на основі статуту [2].

Варто зазначити, що законодавець визначив Типовий статут громадського формування з охорони громадського порядку, посвідчення та наруків пов'язку члена такого формування у Постанові Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 р. № 1872 [3].

Відповідно до закону «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», на діяльність громадських формувань впливають поліція, державні місцеві адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Проте, тісна співпраця зорієнтована на поліцію, оскільки статут, склад, а також список членів формування узгоджуються з Національною поліцією, що здійснює вплив та координацію спільної діяльності.

Крім того завдання, які виконують такі формування тісно пов'язані з діяльністю Національної поліції та полягають у наступному:

- 1) у сфері охорони громадського порядку:
 - надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам;
 - інформування органів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;
 - сприяння органам Національної поліції у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань;
 - участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх [2].

Виконуючи свої завдання члени громадських формувань наділені правом спільно з поліцейськими: брати участь у забезпеченні охорони громадського порядку, а в сільській місцевості – самостійно шляхом виконання конкретних доручень керівника відповідного органу Національної поліції;

– спільно з поліцейськими вживати заходів до припинення адміністративних правопорушень і злочинів, а також взаємодіяти з іншими органами громадської самодіяльності, що беруть участь у заходах, спрямованих на профілактичну роботу з особами, схильними до вчинення адміністративних правопорушень і злочинів; а також боротьбу з пияцтвом, наркоманією, порушеннями правил торгівлі та у сфері благоустрою тощо [2].

Громадські формування з охорони громадського порядку проводять свою діяльність під контролем органів Національної поліції шляхом:

1) спільного з поліцейськими, патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів; участі в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погоджених у випадках, передбачених законом, з виконавчими органами місцевого самоврядування;

3) участі у заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень [2].

Без сумніву, закон 2000 року, дозволяє звичайним громадянам брати участь в охороні громадського порядку, але справжньої актуальності він набув під час Революції Гідності, тоді кияни продемонстрували потенціал об'єднання в протидії вуличній злочинності від "тітушок", які вчиняють збройні напади та вбивства.

Проте, з одного боку, участь громадян в охороні громадського порядку є абсолютно легальною, але з іншого – така демонстрація «національних дружин» в однострої може підіривати довіру до поліції та Національної гвардії щодо охорони громадського порядку, забезпечуючи громадську безпеку.

Існують також деякі особливості в організації, оскільки, законом заборонено членство осіб, раніше засуджених за умисні злочини, та осіб, судимість яких не знято або не погашено у встановленому законом порядку. Таким чином, особа із знятою чи погашеною судимістю вважається з юридичної точки зору вже «не судимою», проте має право стати членом громадського формування з охорони громадського порядку, але фактично – може бути носієм кримінальної субкультури.

Крім того, існує ризик створення «фейкових» громадських формувань з охорони громадського порядку задля виділення коштів з державного та місцевого бюджетів на утримання зазначених формувань. Адже громадське формування не може існувати абсолютно без коштів [4].

Таким чином, взаємодія поліції з громадою виконуючи своє завдання, яке полягає у зменшенні рівня злочинності. Проте існують певні ризики участі в таких громадах осіб з кримінальним минулим, озброєння та використання їх у приватних цілях. Загальновизнаним правилом європейського та вітчизняного законодавства є заборона громадським формуванням бути мілітаризованим (від лат. *militaris* – воєнний), а у разі виявлення таких проявів організатори притягаються до відповідальності. Тому слід позитивно зазначити про таку співпрацю та взаємодію, яка зосереджена на розбудові громади та поліпшенні якості життя шляхом запобігання злочинності.

Список використаних джерел

1. Вільсон П. Практичний посібник для поліцейських, що взаємодіють з громадою. Консультативна місія Європейського Союзу. 49 с.

2. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : закон України від 22.06.2000 № 1835-III // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14> (дата звернення: 11.03.2019).

3. Про затвердження Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, описів зразків бланка посвідчення і нарукавної пов'язки члена такого формування : постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2000 № 1872 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1872-2000-п> (дата звернення: 11.03.2019).

4. Маляр А. Охорона громадського порядку як тест для поліції та суспільства // Українська правда : сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/01/31/7170109/> (дата звернення: 11.03.2019).

Одержано 15.03.2019